

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

ESF projekts „Darba tirgus prognozēšanas sistēmas pilnveide” Nr.7.1.2.2./16/I/001

Līgums Nr. 1.1-11.6/1_2022 (26.05.2022)

Ekspresaptaujas darba tirgus informācijas iegūšanai

Ziņojums

Trešo valstu pilsoņu piesaiste darba tirgū

**SIA “RAIT Custom Research Baltic”
Rīga, 2022**

Saturs

1. Ievads.....	3
2. Izmantoto terminu skaidrojums	3
3. Izmantotie saīsinājumi un apzīmējumi	5
4. Darba devēju aptaujas apraksts	6
5. Darba devēju aptaujas rezultāti	10
5.1. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība uzņēmumos/ iestādēs Latvijā.....	10
5.2. Trešo valstu pilsoņu darbaspēka piesaistes process	17
5.3. Nodarbinātības valsts aģentūras sniegto pakalpojumu darba spēka piesaistē izvērtējums	21
6. Kopsavilkums	25
7. Pielikums.....	26

1. Ievads

Darba devēju ekspresaptaujas darba tirgus informācijas iegūšanai tiek veiktas par aktuālajiem darba tirgus jautājumiem. Aptaujas sniedz precīzāku ieskatu par darba tirgus situāciju gan attiecībā uz Covid-19 pandēmijas ietekmi, gan attiecībā uz citiem ilgāka termiņa (2023. - 2025. gada) darba tirgus izaicinājumiem.

Aptaujas nodrošina ESF projekta “Darba tirgus prognozēšanas sistēmas pilnveide” mērķa, pamatotu un tautsaimniecības vajadzībām atbilstošu lēmumu pieņemšanu rīcībpolitikas izstrādei un ieviešanai, sasniegšanu.

Kopumā paredzētas četras ekspresaptaujas par šādām tēmām:

1. Darba devējiem nepieciešamās (darbinieku) prasmes;
2. Tehnoloģiju ietekme uz darbaspēka nepieciešamību;
3. Darbaspēka piesaiste;
4. Trešo valstu pilsoņu piesaiste darba tirgū.

Šajā ziņojumā atspoguļoti ceturtās ekspresaptaujas par tēmu “**Trešo valstu pilsoņu piesaiste darba tirgū**” rezultāti.

2. Izmantoto terminu skaidrojums

Bāze – respondenti, kuri atbildēja uz konkrēto jautājumu (raksturojums un skaits).

Darbinieks – fiziskā persona, kas uz darba līguma pamata par nolīgto darba samaksu, veic noteiktu darbu darba devēja vadībā.

Darba devējs – fiziskā vai juridiskā persona vai arī tiesībspējīga personālsabiedrība, kas uz darba līguma pamata, nodarbina vismaz vienu darbinieku.

Darba tirgus – vide, kurā notiek darba piedāvājuma un pieprasījuma savstarpējā mijiedarbība, nosakot darba samaksas līmeni un izvietojumu.

Darbaspēka piedāvājums – ekonomiski aktīvo iedzīvotāju lēmums strādāt noteikta veida algotu darbu noteiktā laikā un vietā.

Darbaspēka pieprasījums – darba devēju lēmums nodarbināt ekonomiski aktīvos iedzīvotājus konkrēta veida darbam noteiktā laikā un vietā par atbilstošu atalgojumu.

Darbavieta – uzņēmums vai iestāde, ar kuru darbiniekam (parasti) ir noslēgts darba līgums un kurā, saņemot noteiktu samaksu, viņš veic savus darba pienākumus.

Darba devēju apsekojums – Darba devēju aptauja ar mērķi iegūt detalizētu informāciju no darba devēju skatupunkta par situāciju Latvijas darba tirgū.

Iestāde – institūcija, kas darbojas publiskas personas vārdā un kam ar normatīvo aktu noteikta kompetence valsts pārvaldē, piešķirti finanšu līdzekļi tās darbības īstenošanai un ir savs personāls.

Kvantitatīvās metodes – pētījumu metodes, ar kuru palīdzību iegūst kvantitatīvu, skaitlisku informāciju par kādas parādības izplatību, meklē atbildes uz jautājumiem – cik daudz?, cik bieži?, cik liela daļa no...?

Lielais uzņēmums – uzņēmums, kurā, balstoties uz darba līgumu, nodarbināti vairāk kā 250 darbinieku.

Mazais uzņēmums – uzņēmums, kurā, balstoties uz darba līgumu, nodarbināti 5 līdz 49 darbinieki.

Mikro uzņēmums – uzņēmums, kurā, balstoties uz darba līgumu, nodarbināti 1 līdz 4 darbinieki.

Prasmes – īpašas dotības, kas iegūtas apmācībās vai praksē un kas ir noderīgas darbam, kas ietver spējas apgūt, atjaunot un paplašināt teorētiskās zināšanas un spējas, radoši tās izmantot praksē darba uzdevumu izpildē.

Privātais sektors – komersanti ar valsts vai pašvaldību kapitāla daļu līdz 50%¹.

Profesijas – fiziskās personas nodarbošanās veids, kam nepieciešama noteikta sagatavotība (izglītība) un noteiktas teorētiskas zināšanas un praktiskas iemaņas. Darba devēju aptaujā tiek izmantots Profesiju klasifikators.

Prognoze – zinātniski pamatots spriedums ar noteiktu ticamības pakāpi par pētāmā objekta iespējamo stāvokli nākotnē.

Respondents – aptaujas dalībnieks – augstākā līmeņa uzņēmuma vadītājs vai personāla vadītājs, kurš ir atbildīgs par galvenajiem personāla vadības jautājumiem saistībā ar uzņēmuma attīstību un ir sniedzis atbildes uz Darba devēju aptaujas jautājumiem.

Sabiedriskais sektors – valsts un pašvaldību iestādes un komersanti ar valsts vai pašvaldību kapitāla daļu 50% un vairāk, kā arī nodibinājumi, biedrības, fondi un to komersanti².

Statistikas reģions – Latvijas teritoriālā vienība, kas klasificēta atbilstoši Teritoriālo vienību klasifikācijai statistikas nolūkiem (saīsināti NUTS) NUTS 3 līmenī.

Svari, svaru koeficienti – koriģējošie koeficienti izlasē iekļauto informācijas vienību vispārīnāšanai ar mērķi līdzsvarot izlases vienību sastāvu atbilstoši ģenerālajam kopumam. Piemēram, izlasē iekļautas 500 sievietes, kuras veido 50% no visiem respondentiem. Ja ģenerālajā kopumā ir 52% sieviešu, tad konkrētajā gadījumā piemēro svaru koeficientu – 1,04. Piemērojot svaru koeficientus, rezultātu attēlojumā iegūst to, ka konkrētā atbilde, kuru sniegušas 50% respondentu, attiecināma uz 52% no ģenerālā kopuma.

Tautsaimniecības sektors – tautsaimniecības nozare jeb ekonomiskās darbības veids, kas klasificēts atbilstoši Vispārējās ekonomiskās darbības klasifikācijai NACE 2.red.

Trešās valsts pilsonis – persona, kura nav Latvijas Republikas pilsonis vai nepilsonis, kā arī citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonis.

Uzņēmums – jebkurš saimnieciskās darbības subjekts neatkarīgi no tā juridiskās formas, ieskaitot pašnodarbinātas personas un ģimenes uzņēmumus, kas nodarbojas ar amatniecību vai veic citu darbību, kā arī personālsabiedrības un apvienības, kas iesaistītas saimnieciskajā darbībā. Uzņēmums veic vienu vai vairākas darbības vienā vai vairākās vietās.

Vakance – brīva, neaizņemta noteiktas profesijas darbinieka amata, personāla vieta kādā uzņēmumā vai iestādē.

Vidējais uzņēmums – uzņēmums, kurā, balstoties uz darba līgumu, nodarbināti 50 līdz 249 darbinieki.

¹ Izmantota Centrālā statistikas pārvaldes definīcija. <https://stat.gov.lv/lv/metadati/4858-menesa-videja-un-reala-darba-samaksa>

² Turpat.

3. Izmantotie saīsinājumi un apzīmējumi

Saīsinājumi:

CATI – datorizētās telefonintervijas (Computer Assisted Telephone Interviews)

CAWI – datorizētās intervijas tiešsaistes režīmā (internetā) (Computer Assisted Web Interviews)

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

NACE – Saimnieciskās darbības statistiskā klasifikācija NACE 2.red.

NUTS – Latvijas teritoriālā vienība, kas klasificēta atbilstoši Teritoriālo vienību klasifikācijai statistikas nolūkiem

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

Apzīmējumi:

* Bāze ir pārāk maza ($30 < n < 50$ respondenti), lai veiktu statistiski nozīmīgus secinājumus

** Bāze ir pārāk maza (< 30 respondenti), lai veiktu statistiski nozīmīgus secinājumus

 rādītājs ir statistiski nozīmīgi augstāks kā visā izlasē (varbūtība 95%)

 rādītājs ir statistiski nozīmīgi zemāks kā visā izlasē (varbūtība 95%)

4. Darba devēju aptaujas apraksts

Darba devēju aptaujas ģenerālais kopums ir uzņēmumi/ iestādes Latvijā ar nodarbināto skaitu 1 un vairāk darbinieku 2021.gadā, kas pārstāv 22 tautsaimniecības nozares saskaņā ar NACE 2.red.klasifikāciju (19 ekonomiskās darbības veidi NACE klasifikācijas viena burta līmenī (skat. Tabula 1).

Tabula 1. Izlasē iekļautās tautsaimniecības nozares (atbilstoši NACE 2 klasifikatoram)

A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde
C	Apstrādes rūpniecība
D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
F	Būvniecība
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts
H	Transports un uzglabāšana
I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
K	Finanšu un apdrošināšanas darbības
L	Operācijas ar nekustamo īpašumu
M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi
N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
P	Izglītība
Q	Veselība un sociālā aprūpe
R	Māksla, izklaide un atpūta
S	Citi pakalpojumi

Darba devēju aptauja aptver ne tikai uzņēmumus, bet arī iestādes, kas atbilst definētajiem kritērijiem – darbinieku skaits un darbības nozare, tādēļ ziņojumā, sniedzot informāciju par darba devējiem, ir lietots apzīmējums “uzņēmums/ iestāde”.

Darba devēju aptaujas izlase veidota, izmantojot kombinētu izlases veidošanas metodi – kvotu un stratificētās izlases metodi. Vispirms tika noteiktas kvotas (izlases apjoms) iepriekš definētajās stratās. Kvotu noteikšanai definētajās stratās tika izmantota CSP sniegtā informācija par ekonomiski aktīvo uzņēmumu/ iestāžu skaitu Latvijā 2020.gadā, dati.

Lai sasniegtu reprezentatīvu izlasi, izmantotas šādas stratifikācijas pazīmes:

- uzņēmuma/ iestādes atrašanās vieta (statistisko reģionu līmenī – Rīgas statistiskais reģions, Pierīgas statistiskais reģions, Vidzemes statistiskais reģions, Kurzemes statistiskais reģions, Zemgales statistiskais reģions un Latgales statistiskais reģions);
- uzņēmuma/ iestādes nozare (atbilstoši NACE 2.red. klasifikatoram);
- darbinieku skaits uzņēmumā/ iestādē (grupas: 1 līdz 4 darbinieki, 5 – 49 darbinieki, 50 – 249 darbinieki un 250 un vairāk darbinieku).

Pielietojot norādītās stratifikācijas pazīmes tika panākta optimāla uzņēmumu/ iestāžu pārstāvniecība izlasē pēc īpašuma formas (valsts/ pašvaldību sektors un privātais sektors).

Lai līdzsvarotu izlases vienību sastāvu atbilstoši ģenerālajam kopumam, tika pielietota darba devēju aptaujā iegūto datu svēršana.

Datu svēršana ir nepieciešama, lai līdzsvarotu izlases vienību sastāvu atbilstoši ģenerālajam kopumam. Ņemot vērā, ka saskaņā ar pētījuma pamatnostādņem izlasē apzināti tika palielināts vidējo un lielo uzņēmumu/ iestāžu skaits, datu masīvs tika pakļauts svēršanas procedūrai.

Papildus, lai iegūtu augstāku rezultātu precizitāti, datus attiecinot uz ģenerālo kopumu, rezultāti pirms datu apstrādes tika svērti pēc visām stratifikācijas pazīmēm: tautsaimniecības nozare, sektors, uzņēmuma/ iestādes lielums un reģions.

Uzņēmumu/ iestāžu grupēšanai pēc lieluma (darbinieku skaita) izmantots uzņēmumu/ iestāžu pārstāvju norādītais strādājošo skaits uzņēmumā/ iestādē 2021.gada beigās.

Pētījuma izlases (uzņēmumu/ iestāžu) raksturojumā (skat. Tabula 2) norādīts uzņēmumu/ iestāžu skaits un procentuālais sadalījums pa stratifikācijas pazīmēm.

Tabula 2. Pētījuma izlases (uzņēmumu/ iestāžu) raksturojums

		Skaitis	Svērts %
Strādājošo skaits	1- 4 darbinieki	326	78.5
	5 - 49 darbinieki	515	19.3
	50 - 249 darbinieki	177	1.8
	250 un vairāk darbinieku	52	0.4
Reģions	Rīga	518	46.3
	Pierīga	186	18.2
	Vidzeme	82	8.5
	Latgale	68	7.7
	Zemgale	111	9.1
	Kurzeme	105	10.2
NACE kods	A	50	11.0
	B - E	152	8.3
	F	118	8.0
	G - J	415	31.2
	K - N	159	25.9
	O - Q	121	4.5
	R - S	55	11.0
Sektors	Sabiedriskais sektors	188	18.7
	Privātais sektors	882	81.3

Darba devēju aptaujas dati iegūti, izmantojot kvantitatīvo pieeju. Interviju iegūšanā tika pielietota multimodāla pieeja, izmantojot datorizētas telefonintervijas (CATI) un datorizētas aptaujas tiešsaistes režīmā internetā (CAWI), pēc respondenta izvēles. Aptaujas anketa bija pieejama latviešu vai krievu valodā pēc respondenta izvēles.

Darba devēju aptaujas veikšanai tika izmantota Latvijā reģistrētu uzņēmumu/ iestāžu datu bāze, kas iegūta no SIA “Firmas.lv”. Analizējot rezultātus, jāņem vērā, ka datu bāzē tika iekļauti uzņēmumi atbilstoši informācijai no gada pārskatiem par 2021.gadu un tajā nav pārstāvēti uzņēmumi/ iestādes, kas darbību ir reģistrējuši 2022.gadā, kaut gan tie būtu atbilduši uzņēmumu/ iestāžu atlases kritērijiem.

Darba devēju aptaujas respondents uzņēmumā/ iestādē: augstākā līmeņa vadītājs vai personāla vadītājs, kurš ir atbildīgs par galvenajiem personāla vadības jautājumiem saistībā ar uzņēmuma/ iestādes attīstību.

Informācija par lauka darba norisi ir atainota Tabulā 3. Lauka darba tehniskā atskaite.

Tabula 3. Lauka darba tehniskā atskaite

Aptaujas norises laiks: 2022. gada 1. augusts – 26. septembris		
Derīgās intervijas: 1 070		
Tehniskā statistika:	Izmantoto kontaktu kopskaits	2 754
	Nederīgi kontakti, t.sk neatbilst mērķa grupai	1 391
	Derīgi kontakti	1 363
	Veiktās intervijas, t.sk.	1 331
	- derīgas CATI un CAWI	1 070
	- nederīgas (nepabeigtas vai neatbilstošas kvalitātes intervijas) CATI un CAWI	261
	Nerespondence (atteikums piedalīties)	32
	Response (Derīgās intervijas/ Derīgo kontaktu skaits)	79%

Lai nodrošinātu kvalitatīvu un uzticamu datu iegūšanu, tika veikta kvalitātes kontrole visās pētījuma stadijās – intervētāju atlasē, testa interviju veikšanā, intervētāju kontrolē un iegūto datu kontrolē.

Pirms interviju uzsākšanas tika sagatavots darba uzdevums un instrukcija intervētājiem par pētījuma uzdevumu, respondentu atlasē kritērijiem, interviju veikšanas nosacījumiem un izpildes termiņiem. Pirms interviju uzsākšanas tika veikta interviju veicēju apmācība un testa intervijas. Telefoninterviju kontrole tika veikta aptaujas lauka darba gaitā, noklausoties nejaušā veidā izvēlētas intervijas, pārbaudot interviju notikšanas faktu un kvalitāti. Gan CATI, gan CAWI kvalitāte tika pārbaudīta pēc datu faila iegūšanas ar speciālas programmas ALBERTA palīdzību, kas ļauj atklāt nejaušības un loģikas kļūdas. Statistiski nozīmīgu sakarību gadījumā anketa tika atzīmēta kā aizdomīga un tika veikta papildus kontrole, lai noskaidrotu sniegto datu patiesumu.

5. Darba devēju aptaujas rezultāti

5.1. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība uzņēmumos/ iestādēs Latvijā

Kopumā lielākajā daļā aptaujāto uzņēmumu/ iestāžu (95%) netiek nodarbināti trešo valstu pilsoņi. Īpaši reti tas tiek darīts mikrouzņēmumos, ar darbinieku skaitu līdz četriem nodarbinātajiem (2%).

No kopējā aptaujāto darba devēju skaita, kas ir 1070, 5% īsteno trešo valstu pilsoņu nodarbinātību. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība korelē ar uzņēmuma lielumu – jo lielāks uzņēmums, jo lielāks darba devēju īpatsvars, kas piesaista trešo valstu darbaspēku. Mazajos uzņēmumos - 15%, vidējos - 42% un lielajos - 63% darba devēju, 2022. gada augustā - septembrī nodarbināja trešo valstu pilsoņus (sk. Attēls 1.1).

Attēls 1.1. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība uzņēmumos/ iestādēs sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnu %

A01. Vai Jūsu uzņēmumā/ iestādē pašreiz tiek nodarbināti trešo valstu pilsoņi?

Bāze: visi uzņēmumi

	N	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
			Sabiedriskais	Privātais	1-4	5-49	50-249	250+
	1070		188	882	326	515	177	52
Jā		5	4	5	2	15	42	63
Nē		95	96	95	98	85	58	37

Sabiedriskajā un privātajā sektorā trešo valstu pilsoņu nodarbinātība bijusi vienlīdz bieža, tā nozīmīgi neatšķiras no vidējā rādītāja valstī. Tas pats novērojams arī reģionu un nozaru griezumā, kur aptaujas īstenošanas laikā uzņēmumos pilsoņi no trešajām valstīm tika nodarbināti vienlīdz bieži (sk. Attēls 1.2).

Attēls 1.2. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība uzņēmumos/ iestādēs reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

A01. Vai Jūsu uzņēmumā/ iestādē pašreiz tiek nodarbināti trešo valstu pilsoņi?

Bāze: visi uzņēmumi

	N	Visa izlase	Reģions						NACE kods (apvienotais)						
			Rīga	Pierīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme	A	B - E	F	G - J	K - N	O - Q	R - S
	1070		518	186	82	68	111	105	50	152	118	415	159	121	55
Jā		5	5	5	2	4	6	8	3	10	7	6	4	6	3
Nē		95	95	95	98	96	94	92	97	90	93	94	96	94	97

Pievērsoties uzņēmumiem/ iestādēm, kurās tiek nodarbināti trešo valstu pilsoņi, secināms, ka 65% gadījumu tas tiek darīts pastāvīgi, bet 42% gadījumu darbinieki tiek piesaistīti uz noteiktu laiku. Darbinieku piesaiste uzņēmumam/ iestādei uz noteiktu laiku īpaši raksturīga lielajiem uzņēmumiem ar 250 un vairāk darbiniekiem. Sabiedriskajā un privātajā sektorā trešo valstu pilsoņu nodarbinātības veids nozīmīgi neatšķiras (sk. Attēls 2.1).

Attēls 2.1. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātības veids uzņēmumos/ iestādēs sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnu %

A02. Kā Jūsu uzņēmumā/ iestādē tiek nodarbināti trešo valstu pilsoņi? Iespējamās abas atbildes.

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina trešo valstu pilsoņus

	N	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
			Sabiedriskais sektors *	Privātais sektors	1-4 darbinieki **	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieku *
	186		38	148	9	73	71	33
Uz noteiktu laiku		42	30	44	36	45	38	64
Pastāvīgi		65	70	65	73	62	69	45

Arī dati reģionu griezumā starp uzņēmumiem nozīmīgas atšķirības neuzrāda. Attiecībā uz tautsaimniecības nozarēm, vairāk kā vidēji pastāvīgi trešo valstu pilsoņi tiek nodarbināti Apstrādes rūpniecības nozarē (85%) (sk. Attēls 2.2). Šeit un turpmāk analizētas tikai tās nozares, kuras aptaujā pārstāv vismaz 25 respondenti.

Attēls 2.2. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātības veids uzņēmumos/ iestādēs reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

A02. Kā Jūsu uzņēmumā/ iestādē tiek nodarbināti trešo valstu pilsoņi? Iespējamās abas atbildes.

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina trešo valstu pilsoņus

	N	Visa izlase	Reģions						NACE kods (apvienotais)						
			Rīga	Pierīga *	Vidzeme **	Latgale **	Zemgale **	Kurzeme **	A **	B-E *	F **	G-J	K-N **	O-Q **	R-S **
	186		92	33	11	11	25	14	6	43	28	63	16	22	8
Uz noteiktu laiku		42	35	49	21	23	61	54	79	21	49	36	39	59	70
Pastāvīgi		65	70	59	79	77	72	46	21	85	64	76	67	41	30

Trešo valstu pilsoņu piesaistē darbam uzņēmumā/ iestādē izmantotas dažādas procedūras. Kā galvenā minēta Ukrainas civiliedzīvotāju ar ilgtermiņa vīzām ar tiesībām uz nodarbinātību pieņemšana darbā (41%), kā arī citas trešās valsts pilsoņa, kas uzturas Latvijā ar tiesībām uz nodarbinātību, pieņemšana darbā (35%). Kā trešā, biežāk izmantotā procedūra, ir trešo valstu pilsoņu nodarbinātības procedūra (24%). (Sk. Tabula 4).

Tabula 4. Izmantotās procedūras trešo valstu pilsoņu piesaistē darbam uzņēmumā/ iestādē

A03. Kādu procedūru Jūsu uzņēmums/ iestāde izmantoja, lai piesaistītu trešo valstu pilsoņus darbam Jūsu uzņēmumā/ iestādē? Iespējamās vairākas atbildes.

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina trešo valstu pilsoņus, n= 186

	%
Pieņemot darbā Ukrainas civiliedzīvotājus ar ilgtermiņa vīzām ar tiesībām uz nodarbinātību	41
Pieņemot darbā citas valsts trešās valsts pilsoni, kas uzturas Latvijā ar tiesībām uz nodarbinātību *	35
Trešo valstu pilsoņu nodarbinātības procedūra ³	24
Pieņemot darbā bēgli vai personu ar alternatīvo statusu	9
Izmantojot darbinieku nosūtīšanas procedūru	2
Nodarbinot augstas kvalifikācijas nodarbināto, kas pieprasīja ES Zilo karti	1
Cita atbilde:	5
Darbinieks mainīja pilsonību	3
Cits	3
Nezinu, grūti teikt	4

* Citas valsts pilsonis, kas pastāvīgi uzturas Latvijā vai kam ir termiņuzturēšanās atļauja ar citu pamatojumu (piemēram, laulība).

Kā galvenais iemesls trešo valstu pilsoņu piesaistei darbam uzņēmumā/ iestādē, ko minēja vairāk kā puse no darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu pilsoņus, ir vietējā darbaspēka trūkums konkrētu darba pienākumu veikšanai (57%). Ceturtdaļā gadījumu par iemeslu kalpojušas trešo valstu darbinieku prasmes un zināšanas, kas Latvijas darbaspēkam trūkst (26%) un šī darbaspēka veiktā darba rūpīgums (25%). Vēl 11% uzņēmumu šādā veidā ir izteikuši atbalstu Ukrainai, tās iedzīvotājiem. Sīkāk skat. Tabula 5.

³ Vakances pieteikšana NVA, mēneša vidējās bruto samaksas iepriekšējā gadā noteikšana vakancei, ielūguma vai izsaukuma noformēšana Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē.

Tabula 5. Iemesli trešo valstu pilsoņu piesaistē darbam uzņēmumā/ iestādē

A03. Kādi ir galvenie iemesli, kādēļ Jūs kā darbspēku savā uzņēmumā/ iestādē piesaistījāt trešo valstu pilsoņus? Iespējamās vairākas atbildes.

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina trešo valstu pilsoņus, n= 186

	%
Trūkst vietējā darbaspēka konkrētu darba pienākumu veikšanai	57
Darbiniekiem ir nepieciešamās prasmes un zināšanas, kas Latvijas darbaspēkam trūkst	26
Darbinieki savu darbu veic rūpīgāk	25
Zemākas izmaksas (mazāks atalgojums)	2
Cita atbilde:	18
<i>Atbalsts Ukrainai/ Ukrainas iedzīvotājiem</i>	11
<i>Atbilstība vēlamajām prasmēm un zināšanām</i>	5
<i>Uzņēmuma izveidošana</i>	2
Nezinu, grūti teikt	2

Domājot par trešo valstu pilsoņu piesaisti darbam uzņēmumā/ iestādē tuvākā gada laikā – 2023. gadā, izteiktā prognoze ir līdzīga pašreizējai situācijai – lielākā daļa aptaujāto uzņēmumu (92%) to darīt neplāno. Tikmēr 8% tuvākā gadā laikā plāno piesaistīt trešo valstu pilsoņus. Arī šajā rādītājā ir korelācija ar uzņēmuma lielumu – starp mazajiem uzņēmumiem ir 12%, vidējiem – 37% un lieliem – 60% darba devēju, kas plāno šāda darbaspēka nepieciešamību (sk. Attēls 3.1).

Attēls 3.1. Trešo valstu pilsoņu plānotā piesaiste darbam uzņēmumā/ iestādē tuvākā gada laikā sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnu %

A05. Vai tuvākā gada laikā plānojat piesaistīt trešo valstu pilsoņus darbam Jūsu uzņēmumā/

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
		Sabiedriskais sektors	Privātais sektors	1-4 darbinieki	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieku
<i>N</i>	1070	188	882	326	515	177	52
Jā	8	5	9	6	12	37	60
Nē	92	95	91	94	88	63	40

Starp uzņēmumiem/ iestādēm sabiedriskajā un privātajā sektorā šajā jautājumā nav novērojamas atšķirības, tāpat arī reģionu griezumā. Starp tautsaimniecības nozarēm, prognoze, ka trešo valstu pilsoņi uzņēmumam/ iestādei piesaistīti netiks, biežāk izteikta Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības; automobiļu un motociklu remonta nozarē, kur 95% neplāno 2023. gadā nodarbināt trešo valstu pilsoņus. (Sk. Attēls 3.2).

Attēls 3.2. Trešo valstu pilsoņu plānotā piesaiste darbam uzņēmumā/ iestādē tuvākā gada laikā reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

A05. Vai tuvākā gada laikā plānojat piesaistīt trešo valstu pilsoņus darbam Jūsu uzņēmumā/ iestādē?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Reģions						NACE kods (apvienotais)						
		Rīga	Pierīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme	A	B - E	F	G - J	K - N	O - Q	R - S
N	1070	518	186	82	68	111	105	50	152	118	415	159	121	55
Jā	8	9	12	4	6	7	4	7	13	14	7	6	7	13
Nē	92	91	88	96	94	93	96	93	87	86	93	94	93	87

Kopumā visvairāk trešo valstu pilsoņu piesaiste darbam Latvijas uzņēmumos/ iestādēs, prognozēta 9. profesiju pamatgrupā – Vienkāršās profesijas (42%) un 7. profesiju pamatgrupā – Kvalificēti strādnieki un amatnieki (31%).

Profesiju apakšgrupu līmenī visvairāk plānots piesaistīt darbaspēku šādās profesijās:

71 Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	19%
91 Apkopēji un palīgi mājas darbos	19%
31 Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	10%
93 Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	10%
72 Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	9%
24 Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	8%
51 Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	8%
81 Rūpniecisko iekārtu operatori	8%

(Pilnu profesiju sarakstu, kur plānota trešo valstu pilsoņu piesaiste darbam uzņēmumā/ iestādē, skatīt Pielikumā, Tabula 9).

Sabiedriskajā sektorā biežāk nekā privātajā sektorā plānots piesaistīt darbaspēku 3. profesiju pamatgrupā – Speciālisti (68%) un 7. profesiju pamatgrupā – Kvalificēti strādnieki un amatnieki (64%).

Mazie uzņēmumi, ar darbinieku skaitu 5 – 49 cilvēki, biežāk kā vidēji, plāno piesaistīt trešo valstu darbaspēku 6. profesiju pamatgrupā – Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki (15%). Vidējie uzņēmumi ar 50 līdz 249 darbiniekiem – 9. profesiju pamatgrupā – Vienkāršās profesijas (55%), 3. profesiju pamatgrupā – Speciālisti (34%) un 8. profesiju grupā – Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri (24%) (sk. Attēls 4.1).

Attēls 4.1. Trešo valstu pilsoņu plānotā piesaiste darbam profesiju pamatgrupās sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnā %

A06. Lūdzu, precizējiet, kādās profesijās Jūs plānojat piesaistīt trešo valstu pilsoņus darbam Jūsu uzņēmumā/ iestādē.

Bāze: uzņēmumi, kas plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus

	N	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
			Sabiedriskais sektors *	Privātais sektors	1-4 darbinieki **	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieki *
	164	30	134	18	57	59	30	
1.profesiju pamatgrupa – Vadītāji	2	0	2	3	2	1	0	
2.profesiju pamatgrupa - Vecākie speciālisti	9	5	9	11	3	9	20	
3.profesiju pamatgrupa – Speciālisti	18	68	12	19	12	34	36	
4.profesiju pamatgrupa – Kalpotāji	3	9	2	2	5	1	3	
5.profesiju pamatgrupa - Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	13	5	14	16	6	7	22	
6.profesiju pamatgrupa - Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	4	0	5	0	15	0	6	
7.profesiju pamatgrupa - Kvalificēti strādnieki un amatnieki	31	64	27	29	41	15	30	
8.profesiju pamatgrupa - Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	13	1	14	13	9	24	24	
9.profesiju pamatgrupa - Vienkāršās profesijas	42	29	44	39	45	55	44	

Pierīgā biežāk nekā vidēji, plānots piesaistīt trešo valstu pilsoņus darbam 7. profesiju pamatgrupā – Kvalificēti strādnieki un amatnieki (58%). Būvniecības nozarē biežāk nekā vidēji plānots piesaistīt darbiniekus 7. profesiju pamatgrupā – Kvalificēti strādnieki un amatnieki (78%) un 3. profesiju pamatgrupā – Speciālisti (66%). (Sk. Attēls 4.2).

Attēls 4.2. Trešo valstu pilsoņu plānotā piesaiste darbam profesiju pamatgrupās reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

A06. Lūdzu, precizējiet, kādās profesijās Jūs plānojat piesaistīt trešo valstu pilsoņus darbam Jūsu uzņēmumā/ iestādē.

Bāze: uzņēmumi, kas plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus

	Visa izlase	Reģions						NACE kods (apvienotais)						
		Rīga	Pierīga **	Vidzeme **	Latgale **	Zemgale **	Kurzeme **	A **	B - E *	F **	G - J	K - N **	O - Q **	R - S **
N	164	80	29	10	12	24	9	10	34	25	56	14	19	6
1.profesiju pamatgrupa – Vadītāji	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	7	2	0	0
2.profesiju pamatgrupa - Vecākie speciālisti	9	16	1	0	0	0	0	0	2	0	17	19	14	1
3.profesiju pamatgrupa – Speciālisti	18	14	23	6	25	27	29	0	6	66	18	7	51	8
4.profesiju pamatgrupa – Kalpotāji	3	4	1	0	0	6	0	0	0	0	4	0	39	3
5.profesiju pamatgrupa - Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	13	19	9	0	10	2	0	0	0	0	19	1	0	46
6.profesiju pamatgrupa - Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	4	0	6	0	35	0	21	45	1	0	0	0	0	0
7.profesiju pamatgrupa - Kvalificēti strādnieki un amatnieki	31	22	58	14	28	26	3	9	80	78	19	27	4	0
8.profesiju pamatgrupa - Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	13	4	25	55	11	8	3	0	56	1	15	6	0	2
9.profesiju pamatgrupa - Vienkāršās profesijas	42	48	28	38	17	54	71	81	18	20	30	70	23	49

5.2. Trešo valstu pilsoņu darbaspēka piesaistes process

Apmierinātība ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu vērtējama kā neviennozīmīga. Lielākajai daļai darba devēju līdz šim nav bijusi šāda pieredze – attiecīgi novērojams liels atbilžu “Nezinu, grūti pateikt” īpatsvars (78%).

To vidū, kas procesu ir varējuši novērtēt, neapmierinātība ir reti novērojama, mazliet biežāk kā vidēji to izteikuši mazie uzņēmumi (3%).

Kopumā 8% ir apmierināti ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu (sk. Attēls 5.1).

Starp darba devējiem, kam jau ir pieredze un kas pašreiz (2022.gada augustā - septembrī) nodarbina trešo valstu pilsoņus, 56% ir pilnībā vai drīzāk apmierināti, 25% ir neitrāls vērtējums, bet 6% nav apmierināti ar šo procesu. Vēl 13% atturējās no vērtējuma.

Attēls 5.1. Apmierinātība ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnu %

B01. Kopumā, cik lielā mērā Jūs esat apmierināti ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu (vienkāršību, ērtumu)?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
		Sabiedriskais sektors	Privātais sektors	1-4 darbinieki	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieki
<i>N</i>	1070	188	882	326	515	177	52
Pilnībā neapmierināti	1	0	1	1	3	3	1
Drīzāk neapmierināti	3	0	4	3	4	5	12
Ne apmierināti, ne neapmierināti	9	12	9	9	8	13	16
Drīzāk apmierināti	6	5	6	4	11	24	38
Pilnībā apmierināti	3	1	3	2	5	8	6
Nezinu, grūti pateikt	78	82	77	81	69	46	28

Reģionu griezumā zemāku apmierinātību ar šo procesu izrāda uzņēmumi Zemgalē. Informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozares uzņēmumi biežāk kā citi (14%) puda neapmierinātību ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu. (Sk. Attēls 5.2).

Attēls 5.2. Apmierinātība ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

B01. Kopumā, cik lielā mērā Jūs esat apmierināti ar trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu (vienkāršību, ērtumu)?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Reģions						NACE kods (apvienotais)							
		Rīga	Pierīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme	A	B - E	F	G - J	K - N	O - Q	R - S	
N	1070	518	186	82	68	111	105	50	152	118	415	159	121	55	
Pilnībā neapmierināti	1	0	2	0	1	7	0	5	1	0	1	1	1	0	
Drīzāk neapmierināti	3	4	4	2	0	3	1	3	2	2	5	3	1	0	
Ne apmierināti, ne neapmierināti	9	10	8	9	2	10	14	8	10	4	10	8	8	12	
Drīzāk apmierināti	6	6	5	3	7	10	4	6	7	5	8	2	11	2	
Pilnībā apmierināti	3	3	3	1	1	5	3	1	3	5	3	2	2	3	
Nezinu, grūti pateikt	78	78	78	85	88	65	78	77	77	83	72	83	78	82	

Lai uzlabotu trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu, uzņēmumu pārstāvji norāda, ka primāri ir nepieciešams maksimāli vienkāršot trešo valstu pilsoņu darbā pieņemšanas prasības un ieviest atvieglojumus (46%), kā arī atcelt prasību pēc mēneša vidējās bruto samaksas iepriekšējā gadā noteikšanas vakancei (38%). Vēl viena piektdaļa (21%) uzskata, ka jāatvieglo nosacījumi sezonas darbu vai konkrētu objektu/ pasūtījumu izpildes veikšanai. Tikai 21%, norāda, ka uzlabojumi nav nepieciešami. Sīkāk skat. Tabula 6.

Tabula 6. Nepieciešamās izmaiņas trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesa uzlabošanai.

B01a. Kādas izmaiņas, Jūsaprāt, ir nepieciešamas, lai uzlabotu trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesu? Iespējamās vairākas atbildes.

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina vai plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus, n=241

	%
Maksimāli vienkāršot trešo valstu pilsoņu darbā pieņemšanas prasības un ieviest atvieglojumus	46
Atcelt prasību pēc mēneša vidējās bruto samaksas iepriekšējā gadā noteikšanas vakancei	38
Atvieglot nosacījumus sezonas darbu vai konkrētu objektu/ pasūtījumu izpildes veikšanai	21
Uzlabojumi nav nepieciešami, viss ir kārtībā	21
Cita atbilde:	4
<i>Uzlabot informācijas sniegšanu (visa informācija vienviet/ saziņa ar NVA, PMLP)</i>	2
<i>Samazināt birokrātiju (dokumentu apjomu/ izskatīšanas laiku)</i>	1
<i>Noteikt, ka ar Latvijas vīzu var strādāt tikai Latvijā</i>	1
<i>Vienkāršot dokumentu atzīšanu</i>	0.3
<i>Uzlabot nodokļu administrēšanas procesu/ ieviest atvieglojumus par bērniem</i>	0.1
<i>Atcelt prasību izsludināt NVA vakanci ar noteiktu termiņu</i>	0.1
<i>Vienkāršot izsaukuma procesu</i>	0.1
<i>Atcelt TUA reģistrāciju ik gadu</i>	0.05
<i>Motivēt darbspēku/ vēlēšanos strādāt</i>	0.01
Nezinu, grūti teikt	1

Kopumā ir novērojama augsta apmierinātība ar trešo valstu pilsoņu darba kvalitāti/ sniegumu uzņēmumos/ iestādēs, kur viņi ir nodarbināti – 86% darba devēju ir pilnībā vai drīzāk apmierināti. Lielāku apmierinātību šajā aspektā izrāda uzņēmumi sabiedriskajā sektorā (100% pilnībā vai drīzāk apmierināti) un vidējie un lielie uzņēmumi, attiecīgi 97% un 98% izrādot apmierinātību (sk. Attēls 6.1).

Attēls 6.1. Apmierinātība ar trešo valstu pilsoņu darba kvalitāti/ sniegumu sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnā %

B01b. Cik apmierināti Jūs esat ar trešo valstu pilsoņu darba kvalitāti/ sniegumu savā uzņēmumā/ iestādē?

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina vai plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus

	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
		Sabiedriskais sektors *	Privātais sektors	1-4 darbinieki **	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieki *
N	186	38	148	9	73	71	33
Pilnībā neapmierināti	1	0	1	0	1	0	0
Drīzāk neapmierināti	0	0	0	0	0	0	0
Ne apmierināti, ne neapmierināti	12	0	14	22	10	3	2
Drīzāk apmierināti	43	60	40	38	41	53	72
Pilnībā apmierināti	43	40	43	40	45	44	26
Nezinu, grūti pateikt	1	0	1	0	2	0	0

Reģionu griezumā apmierinātāki ir uzņēmumi Zemgalē – 100% pilnībā vai drīzāk apmierināti ar trešo valstu pilsoņu darba kvalitāti/ sniegumu. Starp nozarēm atšķirības nav vērojamas – visu nozaru uzņēmumi ir vienlīdz apmierināti ar darba kvalitāti (sk. Attēls 6.2).

Attēls 6.2. Apmierinātība ar trešo valstu pilsoņu darba kvalitāti/ sniegumu reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnā %

B01b. Cik apmierināti Jūs esat ar trešo valstu pilsoņu darba kvalitāti/ sniegumu savā uzņēmumā/ iestādē?

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina vai plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus

	Visa izlase	Reģions							NACE kods (apvienotais)						
		Rīga	Pierīga *	Vidzeme **	Latgale ***	Zemgale **	Kurzeme ***	A **	B-E *	F **	G-J	K-N **	O-Q ***	R-S **	
N	186	92	33	11	11	25	14	6	43	28	63	16	22	8	
Pilnībā neapmierināti	1	0	4	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	
Drīzāk neapmierināti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ne apmierināti, ne neapmierināti	12	20	4	6	0	0	10	23	2	0	5	36	0	25	
Drīzāk apmierināti	43	39	33	67	55	39	59	28	34	61	47	43	76	4	
Pilnībā apmierināti	43	40	52	27	45	61	31	49	56	32	48	21	24	70	
Nezinu, grūti pateikt	1	0	7	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	

Līdz šim, lai piesaistītu darbaspēku no trešajām valstīm, vai, plānojot to darīt, ir izmantoti un apsvērti dažādi darbinieku meklēšanas kanāli.

Visbiežāk, 61% gadījumu, tie ir personīgie kontakti. 39% gadījumu – sociālie tīkli, piemēram, LinkedIn, Facebook, Twitter. Vēl aptuveni trešdaļa ir izmantojuši vai plāno izmantot dažādus darba sludinājumu portālus. Viena ceturtdaļa aptaujāto uzņēmumu/ iestāžu ir izmantojuši vai plāno izmantot arī Nodarbinātības valsts aģentūras pakalpojumus (25%), lai vakancēm piesaistītu vietējo darbaspēku. Sīkāk skat. Tabula 6.

Tabula 6. Izmantotie darbinieku meklēšanas kanāli trešo valstu pilsoņu darbaspēkam.

B02. Kādus darbinieku meklēšanas kanālus esat izmantojuši/ plānojat izmantot vakancēm, ko šobrīd aizpilda/ plānojat aizpildīt ar trešo valstu pilsoņu darbaspēku? Iespējamās vairākas atbildes.

Bāze: Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina vai plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus, n=241

	%
Personīgie kontakti	61
Sociālie tīkli internetā (piem., LinkedIn, Facebook, Twitter)	39
Darba sludinājumu portāli (piem., CV Online, Workingday, MeetFrank vai citi)	31
Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA), lai piesaistītu vietējo darbaspēku	25
Personāla atlases kompānijas	9
Cita atbilde:	4
<i>ss.com</i>	3
<i>Sadarbība ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi</i>	1
<i>Internets (speciāli izveidota vai uzņēmuma mājaslapa)</i>	0.2
<i>Darbinieku pašiniciatīva</i>	0.1
<i>Vides sludinājumi</i>	0.02
Nezinu, grūti teikt	1

5.3. Nodarbinātības valsts aģentūras sniegto pakalpojumu darba spēka piesaistē izvērtējums

Lielākā daļa uzņēmumu/ iestāžu pārstāvju nav varējuši sniegt vērtējumu apmierinātībai ar NVA darbaspēka piesaistē – 71% norādīja atbildi “nezinu, grūti pateikt”.

Uzņēmumu vidū neapmierinātība novērojama reti – 3% gadījumu. Mazliet biežāk kā vidēji to izteikuši mazie uzņēmumi (no tiem 6% pilnībā vai drīzāk neapmierināti). Apmierināti ar sadarbību ar NVA darbaspēka piesaistē ir 16%. Biežāk – uzņēmumi sabiedriskajā sektorā (30%), mazie, vidējie un lielie uzņēmumi/ iestādes, attiecīgi 25%, 56% un 53% (sk. Attēls 7.1).

Attēls 7.1. Apmierinātība ar sadarbību ar NVA darbaspēka piesaistē sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnu %

C01. Cik lielā mērā Jūs esat apmierināti ar sadarbību ar Nodarbinātības valsts aģentūru darbaspēka piesaistē?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
		Sabiedriskais sektors	Privātais sektors	1-4 darbinieki	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieki
<i>N</i>	1070	188	882	326	515	177	52
Pilnībā neapmierināti	2	0	3	2	3	0	0
Drīzāk neapmierināti	1	0	1	0	4	6	4
Ne apmierināti, ne neapmierināti	10	13	9	8	15	18	37
Drīzāk apmierināti	9	14	7	7	13	37	28
Pilnībā apmierināti	7	16	5	6	12	18	25
Nezinu, grūti pateikt	71	57	74	76	54	21	6

Reģionu griezumā lielāka apmierinātība vērojama uzņēmumos/ iestādēs Latgales (28% kopumā pilnībā vai drīzāk apmierināti) un Kurzemes reģionā (26% kopumā pilnībā vai drīzāk apmierināti). Biežāk kā vidēji apmierinātību pauž uzņēmumi Izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē (39%), kā arī Valsts pārvaldes un aizsardzības; obligātās sociālās apdrošināšanas nozarē (67%). (Sk. Attēls 7.2).

Attēls 7.2. Apmierinātība ar sadarbību ar NVA darbaspēka piesaistē reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

C01. Cik lielā mērā Jūs esat apmierināti ar sadarbību ar Nodarbinātības valsts aģentūru darbaspēka piesaistē?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Reģions							NACE kods (apvienotais)						
		Rīga	Pierīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme	A	B-E	F	G-J	K-N	O-Q	R-S	
<i>N</i>	1070	518	186	82	68	111	105	50	152	118	415	159	121	55	
Pilnībā neapmierināti	2	1	1	0	7	8	3	6	7	3	1	2	1	0	
Drīzāk neapmierināti	1	1	2	0	0	1	3	4	2	1	1	0	0	0	
Ne apmierināti, ne neapmierināti	10	10	11	6	9	10	9	5	15	3	11	7	24	13	
Drīzāk apmierināti	9	5	7	17	9	16	13	8	8	5	9	9	21	7	
Pilnībā apmierināti	7	6	7	4	18	5	14	7	5	15	7	5	7	13	
Nezinu, grūti pateikt	71	78	72	72	55	60	58	70	63	73	72	78	48	68	

Pamatojot nepietiekamu apmierinātību ar NVA pakalpojumiem darbaspēka piesaistē, tiek izcelta atlase bez rezultāta (8%), atbilstošu kandidātu trūkums (6%) un informācijas trūkums (6%). Vēl 5% min, ka kandidāti paši nav ieinteresēti strādāt un no NVA puses netiek izrādīta iniciatīva, sniegta palīdzība. Ievērojama daļa – 42% nesniedza precīzu pamatojumu. Sīkāk skat. Tabula 7.

Tabula 7. Iemesli neapmierinātībai ar sadarbību ar NVA darbaspēka piesaistē.

C01a. Kādi ir galvenie iemesli Jūsu neapmierinātībai ar NVA darbaspēka piesaistē? Lūdzu, atbildiet pēc iespējas detalizēti. Iespējamās vairākas atbildes.

Bāze: uzņēmumi, kas nodarbina vai plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus, ir mazāk apmierināti ar NVA pakalpojumiem, n=175

	%
Nav bijusi sadarbība	9
Viss apmierina	9
Nav izdevies atrast darbiniekus	8
Nav atbilstošu kandidātu	6
Informācijas trūkums	6
Kandidāti nav ieinteresēti strādāt	5
NVA neizrāda iniciatīvu/ palīdzību	5
Birokrātija	4
Sadarbības ātrums	3
Neprofesionalitāte	2
Neērta mājaslapa vakanču pieteikšanai	2
Nav populāra vietne kandidātiem/ tā netiek popularizēta	2
Kandidāti/ to kontaktinformācija nav pārbaudīta	0.5
Netiek sniegta informācija par kandidātu pieredzi/ zināšanām	0.5
Jāmaina 3.valstu personu atalgojuma nosacījums	0.4
Nav sadarbības starp reģionu NVA nodaļām	0.1
Kopīgi detalizēti izstrādāt sadarbības projektus	0.1
Nav precīzi izstrādāti nosacījumi/ darbības plāni	0.1
Nezinu, grūti teikt	43

Kopumā uzņēmumi sagaida aktīvāku NVA darbu ar vietējā darbaspēka piesaisti, lai nebūtu jāmeklē darbaspēks trešajās valstīs (65%). Biežāk nekā vidēji to sagaida uzņēmumi sabiedriskajā sektorā (kopumā 69%) un vidējie un lielie uzņēmumi, attiecīgi 75% un 67% (sk. Attēls 8.1).

Attēls 8.1. Gaidas attiecībā uz NVA aktīvāku iesaisti vietējā darbaspēka piesaistē sektoru un darbinieku skaita griezumā.

Kolonnu %

C02. Vai Jūs sagaidāt aktīvāku Nodarbinātības valsts aģentūras darbu ar vietējā darbaspēka piesaisti, lai darba devējiem nebūtu jāmeklē darbaspēks trešajās valstīs?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Sektors		Darbinieku skaits			
		Sabiedriskais sektors	Privātais sektors	1-4 darbinieki	5-49 darbinieki	50-249 darbinieki	250 un vairāk darbinieki
<i>N</i>	1070	188	882	326	515	177	52
Noteikti jā	22	13	24	21	25	33	41
Drīzāk jā	43	56	40	43	41	42	26
Drīzāk nē	24	21	25	23	26	19	30
Noteikti nē	11	10	12	13	7	5	3

Latgales reģionā biežāk nekā vidēji visu reģionu vidū tiek sagaidīta aktīvāka NVA iesaiste vietējā darbaspēka piesaistē (81%). Zemgales un Kurzemes reģionos tas atzīts kā mazāk svarīgs faktors. Starp profesijām šis jautājums ir īpaši aktuāls Būvniecības nozarē (67%), taču mazāk aktuāls tas ir Veselības un sociālā aprūpes nozarē (sk. Attēls 8.2).

Attēls 8.2. Gaidas attiecībā uz NVA aktīvāku iesaisti vietējā darbaspēka piesaistē reģionu un nozaru griezumā.

Kolonnu %

C02. Vai Jūs sagaidāt aktīvāku Nodarbinātības valsts aģentūras darbu ar vietējā darbaspēka piesaisti, lai darba devējiem nebūtu jāmeklē darbaspēks trešajās valstīs?

Bāze: visi uzņēmumi

	Visa izlase	Reģions						NACE kods (apvienotais)							
		Rīga	Pierīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme	A	B-E	F	G-J	K-N	O-Q	R-S	
<i>N</i>	1070	518	186	82	68	111	105	50	152	118	415	159	121	55	
Noteikti jā	22	26	21	20	25	16	13	33	21	33	19	19	17	20	
Drīzāk jā	43	41	48	40	57	38	36	30	50	35	43	44	42	52	
Drīzāk nē	24	23	20	34	14	33	25	27	21	22	26	25	22	14	
Noteikti nē	11	10	11	6	5	13	26	11	8	10	11	11	19	13	

Ceturtais daļa darba devēju (26%), kas nenodarbina un neplāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus kā arī tie, kas nodarbina, bet ir apmierināti ar sadarbību ar NVA darbaspēka piesaistē, sniedza savus ieteikumus kā pilnveidotu NVA personāla piesaistes pakalpojumus, bet 74% nebija konkrētu ieteikumu.

Biežāk izskanējušie ieteikumi paredz sniegt vairāk informācijas, piemēram, par pieejamajiem kursiem, NVA pakalpojumiem, pieejamo darbaspēku, vakancēm (6%), aktīvāk darboties/ būt pretimnākošiem un ieinteresētiem, veidot sadarbību ar uzņēmumiem un vairāk izvietot reklāmas par pakalpojumiem, datubāzi, projektiem, vakancēm u.tml. (3%). Sīkāk skat. Tabula 8.

Tabula 8. Ieteikumi NVA personāla piesaistes pakalpojumu pilnveidošanai.

C03. Kādi uzlabojumi būtu nepieciešami, lai pilnveidotu Nodarbinātības valsts aģentūras personāla piesaistes pakalpojumus?

Bāze: uzņēmumi, kas nenodarbina vai neplāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus, un tie, kas nodarbina, bet ir apmierināti ar NVA pakalpojumiem, n=895

	%
Vairāk informācijas (t.sk. par kursiem, NVA pakalpojumiem, pieejamo darbaspēku, vakancēm)	6
Viss apmierina/ tā turpināt	4
Aktīvāk darboties/ būt pretimnākošiem/ ieinteresētiem	3
Reklāma (t.sk. par NVA pakalpojumiem, datubāzi, projektiem, vakancēm)	3
Sadarbība ar uzņēmumiem	3
Uzlabot vakancu portālu	2
Klātienas konsultācijas	1
Personāls (motivētāks, zinošāks, lielāku atalgojumu/ mazāku slodzi)	1
Atalgojuma/ neapliedzamā minimuma pieaugums/ nodokļu atvieglojumi	1
Kursi, apmācības atbilstoši pieprasījumam	1
Uzņēmumiem piedāvāt pārbaudītus, atbilstoši kritērijiem atlasītus, strādāt gribošus potenciālos darbiniekus	0.6
Proaktīva informācijas nosūtīšana uzņēmējiem (par piedāvātajām vakancēm, darba meklētājiem)	0.5
Izmaiņas bezdarbnieku statusa saņemšanā un pagarināšanā, lai motivētu cilvēkus strādāt	0.3
Atvērt darba tirgu ārvalstniekiem vai noteikt vieglākas prasības	0.1
Bezdarbnieku motivēšana strādāt/ izglītošana/ prasmju attīstīšana	0.1
Atvieglot/ vienkāršot pakalpojumus/ mazāk birokrātijas	0.1
Vairāk informācijas par potenciālajiem darbiniekiem	0.1
Aktīvāka sadarbība ar bezdarbniekiem	0.1
Personīgas konsultācijas	0.1
Cits	1
Nezinu, grūti teikt	74

6. Kopsavilkums

2022. gadā 5% jeb aptuveni 5 400 Latvijas darba devēju nodarbina trešo valstu pilsoņus. Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība korelē ar uzņēmuma lielumu – jo lielāks uzņēmums, jo lielāks darba devēju īpatsvars, kas piesaista trešo valstu darbaspēku. Mazajos uzņēmumos – 15%, vidējos – 42% un lielajos – 63% darba devēju, 2022. gada augustā – septembrī nodarbināja trešo valstu pilsoņus.

Ir gaidāms pieprasījuma kāpums pēc šīs nodarbināto grupas – 8% jeb aptuveni 8 600 darba devēju plāno piesaistīt trešo valstu pilsoņus darbā savos uzņēmumos/ iestādēs 2023. gadā. Kā būtiskākie iemesli tam ir vietējā darbaspēka trūkums konkrētu darba pienākumu veikšanai, trešo valstu pilsoņu prasmes un zināšanas, kas vietējam darbaspēkam mēdz trūkt, kā arī rūpība, ko darbā ievēro trešo valstu pilsoņi.

Kopumā visvairāk trešo valstu pilsoņu piesaiste darbam Latvijas uzņēmumos/ iestādēs, prognozēta 9. profesiju pamatgrupā – Vienkāršās profesijas (42% no visiem nodarbinātajiem trešo valstu pilsoņiem) un 7. profesiju pamatgrupā – Kvalificēti strādnieki un amatnieki (31%).

Profesiju apakšgrupu līmenī 2023. gadā visvairāk plānots piesaistīt trešo valstu darbaspēku šādās profesijās:

- 71 Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektriķus)
- 91 Apkopēji un palīgi mājas darbos
- 31 Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti
- 93 Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki
- 72 Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki
- 24 Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti
- 51 Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki
- 81 Rūpniecisko iekārtu operatori.

2022. gadā visplašāk izmantotā procedūra trešo valstu pilsoņu piesaistīšanai darbā bija Ukrainas civiliedzīvotāju ar ilgtermiņa vīzām ar tiesībām uz nodarbinātību pieņemšana darbā (41%), kam sekoja citu trešās valsts pilsoņu, kas uzturas Latvijā ar tiesībām uz nodarbinātību pieņemšana darbā (35%). Trešā biežāk izmantotā procedūra bija trešo valstu pilsoņu nodarbinātības procedūra (24%).

Lielākā daļa darba devēju – 79%, kas nodarbina vai plāno nodarbināt trešo valstu pilsoņus, sagaida izmaiņas trešo valstu pilsoņu piesaistes darba tirgum procesa uzlabošanai. Visgaidītākā ir trešo valstu pilsoņu darbā pieņemšanas prasību maksimāla vienkāršošana un atvieglojumu ieviešana (46%) un prasību pēc mēneša vidējās bruto samaksas iepriekšējā gadā noteikšanas vakancei, atcelšana (38%). Būtiska ir arī nosacījumu sezonas darbu vai konkrētu objektu/ pasūtījumu izpildes veikšanai atvieglošana (21%).

Vairums darba devēju sagaida aktīvāku NVA darbu ar vietējā darbaspēka piesaisti, lai darba devējiem nebūtu jāmeklē darbaspēks trešajās valstīs – to atzīst 65% darba devēju.

Ciktāl var paredzēt 2023. gada pieprasījumu, trešo valstu darbaspēkam ir augoša nozīme uzņēmumu/ iestāžu darbības nodrošināšanā ar darbaspēku. Sekmīgi ieviestā procedūra Ukrainas civiliedzīvotāju ar ilgtermiņa vīzām ar tiesībām uz nodarbinātību pieņemšanai darbā, ir sniegusi pozitīvu pienesumu trešo valstu pilsoņu pieņemšanai darbā. Joprojām jāatvieglo nodarbinātības procedūras gan pastāvīgas, gan īstermiņa – sezonālas, nodarbinātības gadījumos.

7. Pielikums

Tabula 9. Profesiju grupas 2 zīmju līmenī, kur tiek plānots piesaistīt trešo valstu pilsoņus kā darbiniekus.

Profesijas grupa (2 zīmes)	Sadalījums, %
Kopā (bāze) – 164 respondenti	100
1.profesiju pamatgrupa – Vadītāji	2
12 Administratīvie vadītāji un komercdirektori	2
14 Viesmīlības, ēdināšanas, tirdzniecības un citu pakalpojumu jomas vadītāji	0.1
2. profesiju pamatgrupa - Vecākie speciālisti	9
21 Zinātnes un inženierzinātņu jomas vecākie speciālisti	0.5
22 Veselības aprūpes jomas vecākie speciālisti	0.5
23 Izglītības jomas vecākie speciālisti	0.3
24 Komercedarbības un pārvaldes (administrācijas) vecākie speciālisti	1
25 Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas vecākie speciālisti	8
26 Juridisko, sociālo un kultūras lietu vecākie speciālisti	1
3. profesiju pamatgrupa – Speciālisti	18
31 Zinātnes un inženierzinātņu speciālisti	10
32 Veselības aprūpes jomas speciālisti	1
33 Komercedarbības un pārvaldes (administrācijas) speciālisti	7
34 Juridisko, sociālo un kultūras lietu un tām radniecīgu lietu speciālisti	1
35 Informācijas tehnoloģiju jomas speciālisti	5
4. profesiju pamatgrupa – Kalpotāji	3
42 Klientu apkalpotāji	1
44 Citi kalpotāji	3
5. profesiju pamatgrupa - Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	13
51 Individuālo pakalpojumu jomas darbinieki	8
52 Tirdzniecības darbinieki	5
54 Apsardzes pakalpojumu jomas darbinieki	0.1
6. profesiju pamatgrupa - Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	4
61 Kvalificēti tirgus lauksaimniecības darbinieki	3
62 Kvalificēti tirgus mežsaimniecības, zivsaimniecības un medību saimniecības darbinieki	2
7. profesiju pamatgrupa - Kvalificēti strādnieki un amatnieki	31
71 Būvnieki un tiem radniecīgu profesiju strādnieki (izņemot elektrikus)	19

72 Metālapstrādes, mašīnbūves un tām radniecīgu jomu strādnieki	9
73 Amatnieki un iespieddarbu strādnieki	2
74 Elektrisko un elektronisko iekārtu strādnieki	1
75 Pārtikas produktu pārstrādes un kokapstrādes strādnieki, apģērbu izgatavošanas un citi amatnieki	4
8. profesiju pamatgrupa - Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	13
81 Rūpniecisko iekārtu operatori	8
82 Montieri	4
83 Pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji un celšanas iekārtu un mašīnu operatori	2
9. profesiju pamatgrupa - Vienkāršās profesijas	42
91 Apkopēji un palīgi mājas darbos	19
92 Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības strādnieki	7
93 Raktuvju, būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki	10
94 Pārtikas produktu sagatavošanas palīgstrādnieki	6
95 Ielu strādnieki un ielu pārdevēji	1
96 Atkritumu savācēji un citu vienkāršo profesiju strādnieki	6